

Naturvårdsverket
Virkesvägen 2
106 48 Stockholm

Sportfiskarnas synpunkter gällande reviderandet av nationell förvaltningsplan för storskarv, ärendenummer NV-06750-22

Bakgrund

Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten vill med denna skrivelse erbjuda myndigheter och intresseorganisationer att lämna synpunkter på det pågående arbetet med att revidera den nationella förvaltningsplanen för storskarv. Revideringen av förvaltningsplanen utgör en del av ett pågående regeringsuppdrag rörande storskarv. Uppdraget samordnas av Naturvårdsverket. Arbetet har organiserats genom ett myndighetsövergripande arbete med deltagare från både Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten.

Inledning

Sveriges Sportfiske- och Fiskevårdsförbund (Sportfiskarna) är en demokratiskt uppbyggd ideell organisation och det organiserade sportfiskets företrädare i Sverige. Vår vision är ett hållbart fiske i friska vatten – för alla. Förbundet har idag över 70 anställda och organiserar över 72 000 medlemmar. Sportfiske är en av Sveriges viktigaste fritidsaktiviteter med långt över en miljon utövare som varje år lägger mer än fem miljarder kronor på sitt fiske.

Sveriges Sportfiske- och Fiskevårdsförbund (Sportfiskarna) önskar lämna följande synpunkter med anledning av reviderandet av nationell förvaltningsplan för storskarv:

Sammanfattning:

- Naturvårdsverket skriver inledningsvis att *"Förvaltningsplanerna ska vara konkreta och bidra till en ökad tydlighet och transparens i förvaltningsarbetet"* samt senare i dokumentet att förvaltningen ska vara tydlig och långsiktig. Dessvärre kan Sportfiskarna konstatera att liggande förslag varken är konkret, tydligt eller långsiktigt. Faktum är att det inte kan betraktas som en förvaltningsplan då kvantifierbara mål saknas. Målen ska även följas upp och omfattas av en tidsram.
- I en nationell förvaltningsplan bör begreppet gynnsam bevarandestatus inklusive en referensnivå för lägsta populationsnivå finnas med och vara det centrala för förvaltningen.
- Länsstyrelserna behöver mer konkreta förvaltningsverktyg och riktlinjer samt tydliga mål att arbeta mot.
- Mellanskarvens stora negativa påverkan på mängder med fiskbestånd i Sverige och grannlandet Danmark är väl dokumenterade. Skyddet av hotade fiskarter och bestånd måste vara huvudfokus och genomsyra hela förvaltningsplanen.
- Behovet av mer tillämpad forskning är ofta stort, men det är orimligt med det stora krav på studier i enskilda fall som ibland efterfrågas i samband med förvaltningsåtgärder.

Sportfiskarna
Svartviksslingan 28
167 39 Bromma
info@sportfiskarna.se

- I en ekosystembaserad, adaptiv förvaltning är det orimligt att EU:s fiskförvaltning menar att vi ska skörda fiskbestånd så hårt vi kan samtidigt som vi inte annat än vid skada får förvalta en toppredator som skarv.
- Då särskilt fokus enligt förslaget till förvaltningsplan bör ligga på områden som i fiskerilagstiftning fredats från fiske under hela eller delar av året bör tillstånd till skydds jakt ges i högre utsträckning än idag även inom skyddade områden.
- Naturvårdsverket bör ansvara för att uppdaterad statistik förs och koordineras avseende skarvens utbredning längs hela svenska kusten samt i inlandet där skarv häckar.
- Vi delar Naturvårdsverkets uppfattning att det internationella samarbetet kring skarv bör stärkas. Eftersom en stor del av den europeiska populationen häckar längs svenska vatten har Sverige ett stort ansvar.
- Sportfiskarna är positiva till att regionala förvaltningsplaner tas fram av länsstyrelser enskilt eller i samarbete.

Avsnittsvisa synpunkter

1. Inledning

Naturvårdsverket skriver inledningsvis att *"Förvaltningsplanerna ska vara konkreta och bidra till en ökad tydlighet och transparens i förvaltningsarbetet"* samt senare i dokumentet att förvaltningen ska vara tydlig och långsiktig. Dessvärre kan Sportfiskarna konstatera att liggande förslag varken är konkret, tydligt eller långsiktigt. Faktum är att det inte kan betraktas som en förvaltningsplan då kvantifierbara mål saknas.

Att även detta förslag till förvaltningsplan i första hand är tänkt att fungera som en vägledning för länsstyrelsernas arbete, utan mål och tydliga riktlinjer för förvaltningen, oroar Sportfiskarna. Den stora svårigheten med att adressera huvudproblemen kan konstateras i Sportfiskarnas nyligen genomförda enkätundersökning med Sveriges länsstyrelser. Länsstyrelserna önskade sig mest av allt mer konkreta förvaltningsverktyg och riktlinjer, samt tydliga mål att arbeta mot. Planen ska inte, enligt länsstyrelserna likt dagens förvaltningsplan, endast fungera som ett informationsdokument med en regelsammanställning.

Sportfiskarna anser att det i den nationella förvaltningsplanen för storskarv ska ges större utrymme för begreppet gynnsam bevarandestatus som bör vara det centrala för förvaltningen. I regeringsuppdraget ingick frågor rörande populationsbegränsande åtgärder. Det bör därmed definieras ett referensvärde, där populationsstorlek är det minsta antalet individer som en population behöver bestå av för att arten ska ha en gynnsam bevarandestatus.

Uppsatta mål och delmål måste kunna kvantifieras och vara mätbara. De bör även sättas inom en given tidsram samt följas upp. Vår önskan är att det upprättas en bättre nationell statistikinsamling avseende populationsstorlek och att den sedan ligger som grund för den adaptiva förvaltningen. Målsättningen bör vara att förvaltningsåtgärder ska tas fram i enighet med referensvärdet där

gynnsam bevarandestatus står i relation till skarvens negativa påverkan på fiskbestånden samt minskar konflikterna med fisket.

Sportfiskarna vill apropå uppsatta mål hänvisa till *"Strategi för svensk viltförvaltning 2022–2029"* som konstaterar följande:

"För att förvaltningsåtgärder ska bli långsiktigt meningsfulla behöver relevanta mål formuleras, utifrån förutsättningarna i olika delar av landet. Tydliga och väl förankrade mål på lokal, regional och nationell nivå är således en del av en fungerande viltförvaltning".

Utöver detta önskar Sportfiskarna större fokus på det faktum att det är underarten mellanskarv som helt och hållet är bakgrund till de ökande problemen och därmed behovet av en styrande förvaltningsplan. Mellanskarven sprider sig snabbt och orsakar allvarlig skada för ekosystem. Sportfiskarna menar att mellanskarvens stora negativa påverkan på fiskbestånden är en av de största konflikterna i svensk naturresursförvaltning. Det råder en tydlig politisk vilja att problemen med mellanskarven måste hanteras omedelbart. Trots detta råder en saktfärdighet i myndigheternas hantering av problemen, alltmedan mellanskarven breder ut sig i ännu fler vattendrag och sjöar.

2. Bakgrund

Sportfiskarna noterar i bakgrunden på sidan 6 i förslaget till förvaltningsplan att det konstaterats påverkan på vegetation vid kolonier, skador kring fiskodlingar samt att det kustnära yrkesfisket drabbas i form av skadade redskap och skador på fångsten. Det bör även nämnas att skarv kan orsaka skador på insjöfisket.

Därefter reagerar Sportfiskarna på beskrivningen att *"yrkesfisket och fritidsfisket upplever en konkurrens om fiskbestånden som en resurs"*. Sportfiskarna poängterar att det finns tillräckligt med studier på temat för att fastslå mellanskarvens stora negativa påverkan på mängder med fiskbestånd i Sverige och grannlandet Danmark. Det är inte en upplevd konkurrens, utan en väldokumenterad faktisk konkurrens. Detta måste vara huvudfokus och genomsyra hela förvaltningsplanen.

Exempelvis har Hansson et al. (2017) med ett mycket tydligt underlag visat att skarvens konsumtion av de flesta fiskbestånd i Östersjön förutom de pelagiska arterna överstiger fiskets uttag. Abborre är ett av skarvens favoritbyten. Skarvens konsumtion överstiger det samlade fiskets uttag av abborre i Östersjön. Sett till Sveriges skärgårdar från Blekinge till Stockholm skattas skarvens konsumtion av abborre till mer än 10 gånger fiskets samlade uttag.

Senare års studier har också påvisat skarvens kapacitet att påverka havsöring och lax (se referenslista, bl. a Säterberg et al. opublicerat). Data från märkt fisk i Dalälven visar att antalet märken som påträffas i skarvkolonier vida överstiger antal märkta fiskar som fångas i fisket. Även Jepsen et al. vid DTU Aqua har i snart 20 år levererat forskningsresultat som bland annat visar hur nyanlända mellanskarvar mer eller mindre kan tömma mindre vattendrag på fiskarter som öring och harr. Även om behovet av mer tillämpad forskning ofta är stort är det orimligt med det stora krav på

studier i enskilda fall som ibland efterfrågas, inte minst av motståndare till effektiv och förnuftig förvaltning.

3. Syfte

Naturvårdsverket formulerar att *”Den nationella förvaltningsplanen för storskarv syftar till att ge en övergripande bild av populationen och hur denna kan förvaltas. Förvaltningsplanen ska vidare fungera som en vägledning till de samhällsintressen som berörs av storskarv och utgöra ett särskilt stöd i länsstyrelsernas arbete med frågan. Planen ska också vara ett stöd för samverkan mellan myndigheter och andra intressenter som hanterar gemensamma frågor rörande storskarv.”*

Vi anser att förvaltningsplaner även bör syfta till att en aktiv förvaltning leder till en hållbar och kontrollerad skarvpopulation där skada på socioekonomiska värden, gröda och mark samt hotet från skarv på hotade eller sårbara fiskarter minskar.

4.2. Viltförvaltningen utgår från ekosystemen

Sportfiskarna menar att en fiskeriförvaltning kräver att hänsyn tas av samtliga mortalitetsfaktorer, så även predation från skarv. Därför menar vi att Naturvårdsverkets formulering *”Förvaltningen av storskarv och fiskeriförvaltningen kan därmed inte isoleras från varandra vid ett ekosystembaserat angreppssätt. Utan tvärtom är det önskvärt att öka samordningen.”* bör ändras så att det tydligare framgår att samordning krävs för en fungerande förvaltning.

De forskningsresultat som numera finns att tillgå är att skarven påverkar alla lokala fiskbestånd den kommer åt, samt ål (som inte kan betraktas som ett lokalt bestånd, men som är akut hotat). Bland dessa bestånd finns arter som är upptagna på EU:s listor över hotade arter. Detsamma gäller unika lokala bestånd av vildlax och havsöring som efter långvarigt, kostsamt och krävande arbete återetablerats. Andra hotade och skyddsvärda arter som kan påverkas negativt av predation från skarv och som är upptagna i Art- och habitatdirektivets Annex 2, 4 eller 5 och/eller finns listade som hotade eller sårbara i den svenska rödlistan är bland annat lake, stensimpa, sik, harr, vimma, flodnejonöga och havsnejonöga.

Att skarvens predation på kustfiskbestånd som gös och abborre är att betrakta som allvarlig skada, är visat av Hansson et al. (2017), vilket också prövats i högsta rättsinstans. Detta ligger också till grund för den, i jämförelse med andra län, adaptiva förvaltningsplan som tagits fram av Stockholms län. Skarvens skada på fiskbestånd längs mer öppna kuster har av bl. a. Hansson et al. (2017) och Ovegård (2017) tidigare inte påvisats som särskilt allvarlig. Senare studier från såväl Norrland som Danmark har dock visat att skadan är att betrakta som allvarlig. Sammanvägda studier från DTU Aqua avseende utsättning av märkt fisk mellan åren 1997–2017 visar sammantaget att skarv äter omkring 47 % av den märkta fisken. Skarven äter både juveniler och vuxna fiskar av olika arter. Om skarven äter stora mängder fisk i danska små vattendrag, där DTU Aqua konstaterat mer eller mindre utrotade bestånd av öring och harr i flera vattendrag, gör de givetvis det även i Sverige.

Det har även på senare tid (SLU Aqua, muntlig information) konstaterats alltmer inslag av sötvattensfisk i spybollar från mellanskarv längs svenska västkusten, vilket tyder på allt mer predation i sötvatten. Detta sammanfaller med observationer från svenska sportfiskeklubbar. Utöver detta arbetas det intensivt för att på västkusten, framförallt i området 8+fjorðar, få tillbaka bestånden av kusttorsk och andra arter som tidigare överfiskats. Stora fiskfredningsområden, konstgjorda rev och andra insatser riskerar att vara bortkastade resurser utan en tydlig inriktning på förvaltningen.

En fyraårig studie från Dalälven har nyligen tydligt visat mellanskarvens stora predation på lax och havsöring (Säterberg m.fl., SLU opublicerat). I Dalälven sätts årligen ut 55 000 havsöringssmolt och 190 000 laxsmolt för att kompensera fisket för den negativa påverkan som vattenkraftsutbyggnaden orsakat. Detta är i huvudsak reglerat i ett antal vattendomar. Till detta sätts ytterligare ca 5 000–10 000 havsöringar finansierat av sportfisket. Då kompensationsodlingen utvecklades gjordes märkningar för att utröna om utsättningarna gav avsedd effekt. I synnerhet utsättning av havsöring ansågs vara en framgångsrik kompensation då 20–25 % av havsöringen återfångades i vuxen ålder, antingen i älven eller i närliggande kustområde (C. Puke & N.G. Steffner).

I de märkningar som gjorts på senare år så skannas både sportfiskets fångster och de fångster av avelsfisk som görs i fällan nedan kraftverket (det så kallade kungsfisket). Av de totalt 25 769 lax- och öringsmolt som märktes under åren 2017–2021 har 18 återfångats i sportfisket i Dalälven, 39 i avelsfisket, 666 har återfunnits i hägerkolonier och 3 834 har återfunnits på skarvkolonier. Detta ger en återfångst av ca 0,2 % i älven.

Det kostar idag ca 40 kr att odla upp ett tvåårigt öringsmolt. Årligen utplanteras ca 60 000 havsöringssmolt i Dalälven till ett värde av ca 2,4 milj. kr. Skarvpredationen (minimum predation rate) uppgår till 20–45 %, baserat på skanning av pit tags i kolonierna (Säterberg m.fl., SLU opublicerat). Baserat på Hostetter et al. (2015) så är det rimligt att anta att cirka hälften av lämningarna av skarvens predation återfinns på häckningslokalerna. Andra hälften av lämningarna sker på andra platser än i kolonierna, vilket motsvarar en faktisk predation av 40–90 % av smolten.

Det är i sammanhanget värt att poängtera att påverkan på kompensationsutsättningarna är en förbisedd fråga. Kompensationsutsättningarna har idag, i väntan på miljöanpassning av vattenkraften och återkomsten av vildfisk, ett mycket stort värde främst för sportfisket. En utvärdering på temat kan därför vara på sin plats.

Det är inte bara önskvärt utan nödvändigt att förvaltning av ekosystemets olika komponenter samordnas. Detta är något som vi nationellt måste verka för. I en ekosystembaserad, adaptiv förvaltning är det orimligt att EU:s fiskförvaltning menar att vi ska skörda fiskbestånd så hårt vi kan (MSY-förvaltning av exempelvis strömming, motorn i Östersjöns ekosystem) samtidigt som vi inte

annat än vid skada får förvalta en toppredator som skarv. Här och i flera andra stycken önskar vi att det nationella ansvaret för att verka för en ekosystembaserad förvaltning, baserat på sunt förnuft, tydliggörs.

4.3 Adaptiv förvaltning

Figur 1 är konceptuellt bra, men dokumentet bör likt andra förvaltningsplaner kompletteras med en tydlig och mätbar målsättning för att den ska vara relevant (ex. en miniminivå för gynnsam bevarandestatus).

I Sportfiskarnas enkätundersökning med Sveriges länsstyrelser konstaterades också svårigheter för vissa länsstyrelser att motivera skyddsaktsbeslut där syftet är skydd av känsliga fiskbestånd, medan skador på redskap ansågs vara ett bättre motiv. I en adaptiv förvaltning är det inte rimligt att skyddet av känsliga fiskbestånd ska vara svårt att motivera.

4.4. Regionaliserad förvaltning med lokal delaktighet

Ett referensvärde för hur många individer som krävs för att arten ska ha en gynnsam bevarandestatus bör tas fram. Förankringsprocessen för målen bör sedan säkerställas i respektive viltförvaltningsdelegation och de regionala och lokala målen för stammens täthet och avskjutning kan då säkerställa att de nationella resultatmålen uppfylls. De regionala och lokala förvaltningsmålen bör sättas utifrån respektive läns förutsättningar och årliga inventeringar bör ske.

I de regionala förvaltningsplanerna bör det formuleras mål för antal skarvar och utbredning på regional nivå, åtgärder för att nå och upprätthålla dessa mål, samt upprättas en plan för hur problem kan lösas. Vidare bör möjligheter lyftas fram och det bör framgå hur målen och förvaltningen ska följas upp. Mål bör utformas så att de är mätbara och kan följas upp, oavsett om de är regionala eller nationella.

Vidare anser Sportfiskarna att viltförvaltningsdelegationernas ansvarsområden bör breddas och ordinarie hantera frågor avseende säl och skarv. Fiskets organisationer bör ges en större roll i delegationernas arbete. I stycket om viltförvaltningsdelegationer bör "kan med fördel" ersättas med "ska" eller "bör". Då skadan på fisket ofta är mer signifikant än de flesta andra skador som uppstår av vilt bör delegationerna också ha representation som företräder sportfisket, en av svenskarnas största fritidsintressen.

5. Målsättning

Naturvårdsverket skriver att "*Negativ påverkan av predation från storskarv minimeras i områden av särskild vikt för fiskbeståndens bevarande, särskilt fokus bör ligga på områden som i fiskerilagstiftning fredats från fiske under hela eller delar av året.*".

Om man som i den inledande delen av remissen vill lägga stort fokus på att planen ska vara ekosystembaserad och adaptiv borde negativ påverkan från skarv minimeras i alla de tänkbara områden där skarven kan utgöra ett hot mot fiskbeståndens bevarande, i stället för att koncentreras till fokusområden. I många fall ligger dessa fredade områden inom skyddade reservat, vilket försvårar för skyddsjaksbeslut i och med skyddet av andra arter. Sportfiskarna poängterar att fokus måste ligga på skydd av hotade fiskarter och bestånd.

Den nationella målsättningen bör vara: En hållbar, kontrollerad och frisk population av skarv, anpassad till regionala och lokala förutsättningar.

5.1.1. "Gynnsam bevarandestatus för storskarv upprätthålls i Sverige."

Ett referensvärde bör tas fram för gynnsam bevarandestatus.

5.1.2. "Negativ påverkan av predation från storskarv minimeras i områden av särskild vikt för fiskbeståndens bevarande, särskilt fokus bör ligga på områden som i fiskerilagstiftning fredats från fiske under hela eller delar av året."

Då bör tillstånd till skyddsjakt ges i högre utsträckning även inom skyddade områden.

5.1.3. "Omfattningen av skador på fiskeredskap och skador på fångst i redskap orsakade av storskarv har minskat."

Här önskas ett tydligare mål. Till exempel att skadorna ska ha halverats. "Minskats" är ett vagt uttryck.

I regeringsuppdraget ingick även frågor rörande populationsbegränsande åtgärder. Därav bör det vara givet att ett av målen är att begränsa populationen av skarv.

Vidare har man inte satt en tidsram för den nationella förvaltningsplanen, vilket man har för till exempel rovdjur och vildsvin. När ska dessa uppsatta mål ha uppnåtts?

5.2. Förutsättningar

Sportfiskarna anser att den kunskap som finns gällande skarvens påverkan är god och det regionala och lokala arbetet bör syfta till att utföra aktiviteter för att nå upp till en effektiv förvaltning i stället för att fokusera på ytterligare kunskapsuppbyggnad.

6.3.2 Skyddsjakt och störning

"Skyddsjakt eller störning av storskarv kan dock tillämpas under vissa förutsättningar och kan då utgöra lämpliga förvaltningsåtgärder, exempelvis när specifika lokaler är extra känsliga för storskarvpredation. Sådana situationer kan vara när det är täta ansamlingar av predationskänslig fisk inom mindre områden, exempelvis vid lekområden för viktiga fiskbestånd eller vid utsättningsplatser för fiskyngel."

Vi anser att man bör undvika att låsa in skyddsjakten till specifika lokaler vid specifika tillfällen. Det måste finnas en större öppenhet i vad som kan anses vara en adaptiv förvaltning. Till exempel kan vuxna svaga bestånd behöva skyddas i vattendrag eller dess yngel under hela uppväxtperioden. Danska studier visar på att mellanskarven tar över 50 cm långa öringar.

"Jakt med skjutvapen lämpar sig bäst när man har problem på begränsade områden. Sådan jakt bör därför i första hand tillämpas i anslutning till fiskeredskap, platser för utsättning av fisk, känsliga fiskrekryteringsområden, fiskodlingar och liknande."

Många arter uppehåller sig i stora tätheter i nära anslutning till lekområdena och kan således behöva skyddas även utanför rekryteringslokalerna.

"Villkoren för skyddsjakten är avgörande för effekten av åtgärden. Om jakt med skjutvapen genomförs före häckningen kommer avskjutningen att kunna riktas mot fåglar som annars skulle häcka, speciellt om jakten sker nära häckningsplatserna. Att störa fåglarna intill häckningsplatserna kan även innebära att storskarvarna sprider sig över större områden. Därför gäller det att vara uppmärksam för att minska risken att jakt sker på individer som påbörjat häckning. Eftersom storskarvar kan flyga långa sträckor för att finna mat är det svårt att rikta jakten enbart mot individer som inte häckar."

Vi bedömer att jakt före häckning, så kallad ankomstjakt, är så pass effektivt att nyttan överskrider risken att fåglarna sprids på större områden. Vi anser också att störning av andra arter minimeras om ankomstjakt tillämpas. Idag utformas ofta beslut så att en effektiv jakt inte kan bedrivas, vilket leder till en större störning på omgivningen än om jakten tillåts bedrivas så effektivt som möjligt utan geografiska inskränkningar kring häckningslokaler etc. Naturvårdsverket skriver vidare: "Att riva storskarvars bon innan de återvänder och påbörjar häckningen under våren är en annan tillämplig åtgärd. Det finns olika metoder för att göra detta, bona kan till exempel rivas för hand, men försök har även gjorts med att spola ner bon med hjälp av högt vattentryck. Rivning av bon kan innebära att storskarvarna försöker häcka på samma plats igen, alternativt att de flyttar en kortare eller längre sträcka."

Här sker inte någon populationsbegränsande åtgärd, vilket framgår i regeringsuppdraget att den nationella planen kan belysa. Vidare ser vi ingen skillnad i spridningsrisk av skarvar vid denna metodik jämfört med ankomstjakt.

"Att förstöra ägg genom prickning eller oljering används som ett alternativ eller komplement till jakt med skjutvapen. Metoden ger dock ingen direkt effekt på skadebilden. För att uppnå en decimering av antalet predatorerande fåglar och därigenom minska skadorna krävs att åtgärden genomförs systematiskt under flera år. Vid förstöring av ägg bör risken för att orsaka onödigt lidande med hänsyn till fosterutvecklingen beaktas."

Sportfiskarna ser mycket positivt till att Naturvårdsverket nämner oljering som metodik. Med resonemanget som ges ovan bör det i bilaga 3 (Vägledning till länsstyrelserna) uppmuntras att fatta fleråriga skyddsjaksbeslut för oljering. På så vis undviks också det förekommande problemet med att långa handläggningstider hos länsstyrelsen innebär missad chans till oljering.

”Beslut om skyddsjakt behöver vara baserade på välgrundade underlag som tydligt visar att exempelvis allvarlig skada kommer uppstå om inte åtgärden genomförs. Den dokumenterade effekten av besluten har historiskt sett varierat, ibland har den saknats helt.”

Vi anser att det idag finns tillräckliga och välgrundade underlag och forskning, men att det saknas vägledning till beslutsfattandet gällande skydd av fisksamhällen eller enskilda arter. Det bör i den nationella förvaltningsplanen poängteras att relevant forskning kan användas i länsstyrelsens egen bedömning då de fattar skyddsjaksbeslut med avseende ”skydd av djur” utan att den sökande visat belägg för uppenbara skador. Vi anser att det är orealistiskt att kräva att en sökande ska kunna visa vad reduktion av skarv ska ge för resultat för fiskbestånd eller ett fiskuttag i ett givet område. Därmed bör definitionen av allvarlig skada inte nödvändigtvis vara endast lokalt förekommande.

6.4. Ersättning för förebyggande åtgärder och skador

En utredning bör genomföras om huruvida det finns utrymme för möjligheter till ersättning för att förebygga skada på känsliga bestånd/hotade arter genom till exempel skyddsjakt.

6.5. Kunskap och dialog

Att skarvpopulationen inte övervakas på en nationell nivå bidrar till en stor svaghet gällande förvaltning av arten då statistik är en grundläggande förutsättning för en effektiv och adaptiv förvaltning. I den nationella planen finner man att Naturvårdsverket endast ansvarar för den internationella övervakningen, vi anser att Naturvårdsverket bör ansvara för en koordinerad statistik längs hela kusten samt i inlandet där skarv häckar.

8.2.1. Storskarvens påverkan på fiskbestånden

Sportfiskarna menar att betydligt fler studier har gjorts där resultaten visar skarvens negativa påverkan på fiskbestånden samt även konkurrens om resursen:

Exempel på dokumenterad forskning

- ”Ser man till det totala hållbara uttaget av fisk ur sjön i biomassa (d.v.s. uttaget av en viss mängd fisk i vikt utan att det medför negativa effekter på fisksamhället), baserat på fosforhalter, äter skarven 7.5 kg fisk per hektar, vilket är mer än det rekommenderade uttaget som ligger mellan 3-6 kg per hektar. I jämförelse uppnådde yrkesfisket fångster bara 0.85 kg per hektar. I och med att fosforhalterna i sjön har sänkts, och därmed övergödningen minskat, och fiskets fångster är små (på grund av fiskerestriktioner och yrkesfiskets små fångster) föreslås en minskning av födosökande skarvar i sjön till en nivå där skarvpredationen understiger det rekommenderade totala uttaget av fisk ur sjön. Detta för

att i framtiden uppnå ett fisksamhälle som ger ett hållbart yrkes- och fritidsfiske.”. Mellanskarven i Roxen, Boström & Öhman, Institutionen för akvatiska resurser, Sveriges Lantbruksuniversitet.

- ”Skarven fångar till storleken mindre fisk än yrkesfisket, med undantag för abborre, torsk och flundra, där just fisket av abborre och flundra utsätts för störst konkurrens”. Estimating competition between wildlife and humans—a case of cormorants and coastal fisheries in the Baltic Sea, Östman 2013.
- ”Skarven är en generalist i födoval, som i sin tur påverkas av fiskbeståndens sammansättning”. Cormorant diet in relation to temporal changes in fish communities, Boström 2012.
- ”Skarven äter i snitt 500 g fisk per dygn. Skarven är en generalist och äter den fisk som är lättast att fånga för tillfället. Konkurrensen mellan skarv och fiske varierade mellan studieområdena i Östersjön och för olika arter av fisk, men studien visar att skarvars predation lokalt kan konkurrera och ha negativ påverkan på vissa fisken. Meta-analysen visar att skarvar generellt har en negativ effekt på fiske och att förvaltningsåtgärder för att minska predationen har positiva effekter på fiske.”. Doktorsavhandling, Ovegård 2017.
- ”Påverkan på fiskebestånd som är relevanta för Kalmar län: Skarven äter i snitt 500 g fisk per dygn (Ovegård 2017). Det betyder att skarvbeståndet i Kalmar län konsumerar 29–35 ton fisk per dygn. Skarven är en generalist och äter den fisk som är lättast att fånga för tillfället. Vid en undersökning som gjordes i Kalmarsund 1992 dominerades födan av 41 % abborre och 36 % karpfiskar. Undersökningar visar (Ovegård 2017) att det för vissa fiskarter sker konkurrens med yrkes- och fritidsfisket. Skarvarna tog 10 % och 44 % av den mängd och storlekar som yrkesfisket fångar av ål, flundra, strömming, abborre, gädda och sik i Mönsterås respektive Karlskrona skärgårdar. Denna direkta konkurrens beräknades minska fiskets fångster med mindre än 10 % för alla arter, förutom flundra (>30%) och abborre (2–20 %). När predationen av mindre fisk inkluderades i beräkningarna minskades fångsterna för abborre med 13–34 % och för gädda 8–19 %. Konkurrensen mellan skarv och fiske varierade mellan de två områdena och för olika arter av fisk, men studien visar att skarvars predation lokalt kan konkurrera och ha negativ påverkan på vissa fisken. Analysen visade att skarvar generellt har en negativ effekt på fisk och att förvaltningsåtgärder för att minska predationen har positiva effekter på fisk.”.
- ”Studien visar att torsk utgör en viktig bytesart i den del av studieområdet som hyser torsk (Blekinge). Uttryckt i % biomassa i varje undersökt skarvmage utgjorde torsk 33 %. Totalt uttag av kommersiell fisk av människa beräknades till 900 ton årligen (varav 754 ton genom yrkesfisket och 150 ton genom fritidsfisket). Skarven beräknades ta 346 ton. Eftersom skarvar generellt äter fiskar av mindre storlek än människan tar upp och därmed konsumerar fler fiskar i antal har skarven en annan slags påverkan på fisksamhällen än vad människan har. Skarven tar fler individer av fisk per enhet biomassa jämfört med människan vilket gör

att skarven minskar andelen fisk som når kommersiell storlek.”. Aqua reports 2016:15, Institutionen för Akvatiska Resurser (SLU).

- ”Av rapporten framgår att det finns bevis för att skarvarnas predation kan ha en betydande negativ effekt på överlevnaden av lax- och öring. Det är troligt att denna predation begränsar storleken på vissa bestånd av lax och havsöring i danska floder och fjordar.”. DTU Aqua-rapport nr. 283–2014. Af Niels Jepsen, Christian Skov, Stig Pedersen og Thomas Bregnballe.
- ”An estimated 15 million cod are eaten annually by cormorants in the Danish part of Western Baltic”. Niels Jepsen, EU-Parliament hearing, May 2022.
- ”Rapporten behandlar konkurrensen om fisk i Östersjön och visar att skarven kan ha en betydande påverkan på fiskbeståndet”. ICES Journal of marine science, Competition for the fish.

8.1 Biologi och ekologi

Det beskrivs att i Sverige är konflikten med människan kopplad främst till mellanskarven under sommarhalvåret, men Sportfiskarna vill poängtera att det i södra Sverige upplevs vara en stor ökning av övervintrande mellanskarvar som regelbundet jagar i sjöar och vattendrag hela vintern.

8.2.2.1 Konkurrens om resursen

Se även tidigare listade exempel.

”I en enkätundersökning kring säl och storskarvars påverkan på småskaligt yrkesfiske i Östersjön med respondenter från sex länder kring Östersjön som inkluderade frågor kring storskarvens påverkan på fiskarens redskap och på fiskbestånden konstaterades att sälens påverkan är större och kan kategoriseras som allvarig i nästan samtliga länder medan storskarvens påverkan var mindre allvarig.”

I förvaltningsplanen för storskarv bör inte andra arters predation på resursen räknas in i sammanhanget där fisket och skarvens konkurrens om samma resurs är det centrala.

Förvaltningsplanen visar i vidare studier hur skarven påverkar yrkesfisket där man tydligt kan se till exempel stora skador på ålen, en art som är på randen till utrotning. Ändå nämns den bara ur ett ekonomiskt värde. De ekonomiska förlusterna bör förutom att nämnas för yrkes- och fritidsfisket även nämnas kopplat till sportfisket (ex. turism- och rekreationsvärden).

8.2.4. Bifångst av storskarv

Här hänvisar Naturvårdsverket till en artikel från 2004. Fisket har förändrats sedan dess och ålfiske

med fasta redskap bedrivs knappt längre samt att det sedan 2019 varit totalstopp för riktat fiske efter Östersjöns östra torskbestånd.

8.6. Avskjutning

”När Naturvårdsverket gjorde bedömningen att föreslå jakt på enskilda initiativ till Regeringen 2020, gjorde man en konsekvensanalys att nyttjandegraden av skyddsjakten som länsstyrelsen fattat beslut om i regel var lägre än det maxantal storskarvar som tillät fällas. Därav borde inte skyddsjakt på enskilda initiativ, som är så pass lik de beslut som länsstyrelsen tidigare fattat, öka avskjutningen i någon större omfattning. Att antalet fällda storskarvar ofta skiljer sig från det antal som besluten givit tillstånd till kan beror på flera olika anledningar, samt variera från fall till fall”

Då det saknas rapporteringskrav vid jakt på enskilda initiativ blir det svårt att mäta effekten av beslutet, samt att inrapporterade skarvar i databasen riskerar att bli missvisande. Sportfiskarna önskar ett rapporteringskrav vid skyddsjakt på enskilda initiativ då vi anser att statistik avseende avskjutningen har en stor betydelse för en framgångsrik förvaltning.

9. Övervakning och inventering

Då skarvpopulationen inte övervakas på nationell nivå saknas den statistik som bör vara grundläggande för en effektiv och adaptiv förvaltning, vilket i dagsläget utgör en svaghet som bör tas på allvar. Vi hade gärna sett att Naturvårdsverket arbetade för en koordinerad övervakning av skarv längs hela kusten samt i de större sjöarna där skarv häckar. Vi delar Naturvårdsverkets uppfattning att det internationella samarbetet kring skarv bör stärkas och vi anser att eftersom en stor del av den europeiska populationen häckar längs våra vatten har Sverige ett stort ansvar.

9.1.2 Nationell övervakning

”Totalinventeringar görs inte inom de löpande nationella programmen, men data för de häckande och övervintrande populationerna är tillräckligt goda för att göra årliga trendberäkningar över beståndsutvecklingen. För att uppnå större relevans är det önskvärt att framtida inventeringar koordineras med motsvarande på europeisk nivå, eller åtminstone med andra länder kring Östersjön”

Sportfiskarna delar inte Naturvårdsverkets uppfattning om att data är tillräckliga. Data som presenteras i bilaga 1. Historik och biologi är 11 år gammal, vilket tydliggör det stora behovet av nationellt samordnad datainsamling. Till exempel visar inventeringar från bland annat Kalmar att beståndet av skarv ökat under perioden 2012–2018 från 25 000 skarvar till 70 000 skarvar i länet med en koncentration i Kalmarsund (Svensk jakt, 2018). Vidare visar en studie från SLU på en fördubbling av antalet skarvböns längs Västra Götalands kuststräcka mellan 2012 och 2020. I Blekinge har antalet häckande par ökat kraftigt från ca 1 500 till 5000 under åren 2016–2020.

I den nationella planen skriver man att inlandshäckningar saknas norr om Dalälven. 2022 beviljade länsstyrelsen i Gävleborg störningsåtgärder i sjön Rudsjön i Bomhus som ligger i utkanten av Gävle

stad efter att skarv börjat bygga bon. I motiveringen kan man läsa att "Länsstyrelsen bedömer att stor sannolikhet råder för att skarv kommer att försöka häcka i Rudsjön även under kommande år och att det därför är sannolikt att störningsåtgärder kommer att behöva vidtas några år framöver för att uppnå önskat resultat med avvärdad häckning."

Likaså sker häckning i sötvatten bland annat i Ångermanälvens mynning (Länsstyrelsen Västernorrland, muntlig info.).

9.1.4. Utveckling av övervakningen

Sportfiskarna önskar se en förbättring i övervakningen där det tydligt bör framgå hur det ska gå till och vem som har ansvaret.

10.2. Uppföljning av skyddsjakt på enskilds initiativ

Det bör nämnas att rapporteringskrav även föreligger på grå- och knubbsäl. Sportfiskarna ser positivt på möjligheten till skyddsjakt på enskilds initiativ, men önskar även här rapporteringskrav enligt ovan.

10.4. Uppföljning av påverkan på fisket och fiskpopulationer

Det finns väl dokumenterat och vetenskapligt beskrivet att skarven har en negativ påverkan på fiskbestånden och i dokumentet *Great cormorant – Applying derogations under Article 9 of the Birds Directive 2009/147/EC* står översatt att läsa:

"Med tanke på de praktiska svårigheterna med att kvantifiera fiskbeståndets storlek, och med hänsyn till att predation av skarvar kan utarma ett fiskbestånd mycket snabbt (vilket utesluter att man utför detaljerade studier innan man agerar), kan det krävas ett pragmatiskt förhållningssätt för att bedöma allvarlig skada, t.ex. med subjektiv bedömning av oberoende experter. Men när expertutlåtanden används för att motivera ett undantag, kräver sådan expertis fortfarande en solid och vetenskapligt välgrundad motivering som bygger på sakliga grunder och omständigheter som stödjer dess slutsatser."

Med detta som underlag anser vi det tillräckligt att använda sig av befintlig kunskap för att kunna motivera åtgärder i ett område, även om studier gjorts i ett annat. Det är inte rimligt att det åligger varje enskild sökande att visa ett vetenskapligt underlag samt ha en plan för uppföljning.

För Sportfiskarna,

Sten Frohm
Generalsekreterare

Jessica Dolk
Projektledare

Sportfiskarna
Svartviksslingan 28
167 39 Bromma
info@sportfiskarna.se